

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **112541** (13) **U**
(51) МПК (2016.01)
A01H 4/00
C12N 5/04 (2006.01)

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

<p>(21) Номер заявки: u 2016 05406</p> <p>(22) Дата подання заявки: 19.05.2016</p> <p>(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель: 26.12.2016</p> <p>(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 26.12.2016, Бюл.№ 24</p>	<p>(72) Винахідник(и): Поліщук Валентин Васильович (UA), Доронін Володимир Аркадійович (UA), Опалко Анатолій Іванович (UA), Балабак Анатолій Федорович (UA), Карпук Леся Михайлівна (UA), Поліщук Олег Васильович (UA), Кравченко Юлія Анатоліївна (UA)</p> <p>(73) Власник(и): УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА, вул. Інститутська, 1, м. Умань, Черкаська обл., 20300 (UA)</p>
--	--

(54) ЖИВИЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РОЗМНОЖЕННЯ IN VITRO БАТЬКІВСЬКИХ ФОРМ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ

(57) Реферат:

Живильне середовище для розмноження in vitro батьківських форм цукрових буряків, в якому використано модифіковане базове живильне середовище за прописом Гамборга і Евелега (B5). З метою підвищення якості вкорінення рослин-регенерантів цукрових буряків та прискореного розмноження батьківських форм в живильне середовище додають барвник метиленовий синій у концентрації 0,05 %, який інтенсивно забарвлює живильне середовище і знижує гальмівний вплив світла на розвиток бічних коренів і підвищує активність ІМК.

UA 112541 U

Об'єкт корисної моделі: Затемнене живильне середовище для прискореного розмноження батьківських компонентів цукрових буряків.

Область застосування: селекція і насінництво; насінництво та насіннезнавство, біотехнологія, цитологія, фізіологія, ембріологія та морфогенез рослин.

5 Суть корисної моделі: для збільшення коефіцієнтів розмноження батьківських форм цукрових буряків до модифікованого живильного середовища введено барвник метиленовий синій в концентрації 0,05 %.

Корисна модель належить до біотехнологічних методів, а саме методу мікроклонального розмноження, що надає широкі можливості для збереження та розмноження вихідного селекційного матеріалу культурних рослин, зокрема батьківських компонентів гетерозисних гібридів цукрових буряків.

10 Цукрові буряки *Beta vulgaris* L. ssp. *vulgaris* var. *altissima* Doell належать до роду *Beta* L., родини *Amaranthaceae* Juss. (колишня *Chenopodiaceae* Vent.). Це одна з основних технічних культур, яка займає провідне місце в структурі сільськогосподарського виробництва Лісостепу України, як і багатьох інших країн з помірним кліматом. Створення та впровадження у виробництво нових високопродуктивних гібридів, придатних для інтенсивних енергоощадних технологій є актуальною селекційною задачею. Цукрові буряки є перехреснозапильною, гетерозиготною та дворічною рослиною і для створення нових сортів та гібридів методами класичної селекції витрачається понад 15 років. Включення у селекційно-насінницький процес біотехнологічної ланки, власне мікроклонального розмноження, дає змогу у два-три рази скоротити час, що зазвичай витрачається на створення і розмноження селекційного матеріалу цукрових буряків. Крім цього, вирощування в контрольованих умовах *in vitro* отриманих з меристематичних тканин мікроклінів надає можливість досягати елімінації вірусів та інших патогенних мікроорганізмів і отримувати оздоровлений матеріал; технологія може застосовуватись для генотипів із чоловічою стерильністю, які не дають життєздатного насіння при інбридингу, а при аутбридингу втрачають ознаки, задля яких вони розмножуються, зокрема стійкість до цвітущості; ріст рослин можна підтримувати протягом багатьох років; можливість вести відбір генотипів, стійких до несприятливих зовнішніх умов (екстремальні температури, засолення та закислення субстрату, пригнічувальна дія гербіцидів тощо), а також відбирати більш продуктивні форми [1-5, 7].

Для мікроклонального розмноження цукрових буряків використовують різні базові живильні середовища за прописами Doley W.P., Saunders J.W., 1989; Freytag A.H. et al., 1988; Gamborg OL, Eveleigh DR., 1968; Murashige T., Skoog F., 1962; Редько В.І. та ін., 1997, а також численні модифікації згаданих та інших середовищ [3, 4, 6, 8-10]. Незважаючи на те, що особливості мікроклонального розмноження рослин цукрових буряків вивчені досить ґрунтовно, у вітчизняній та зарубіжній літературі недостатньо інформації, використання якої б забезпечило успішне культивування цієї культури на всіх послідовних етапах мікроклонування.

Наразі зовсім відсутня інформація про затемнення живильних середовищ для якісного розмноження насінними зачатками чоловічостерильних простих гібридів між спорідненими інбредними лініями, а пропонувані методи лише фрагментарно описують окремі етапи збільшення світового періоду при мікроклональному розмноженні цукрових буряків, досить часто невідтворні і не можуть бути використані для позасезонного насінництва чоловічостерильних форм, які слугують вихідним матеріалом для материнських компонентів гетерозисних гібридів цукрових буряків, зокрема стійких до цвітущості.

45 Задачею корисної моделі є розробка живильного середовища для позасезонного масового вегетативного розмноження чоловічостерильних форм цукрових буряків у лабораторії мікроклонального розмноження, а саме затемнення агаризованого живильного середовища для підвищення якості вкорінення рослин-регенерантів цукрових буряків з використанням метиленового синього барвника.

50 Відомий найближчий аналог "Спосіб прискореного розмноження стійких до цвітущості ЧС-форм цукрових буряків з використанням технологій *in vitro*" [11], в якому використано модифіковано базове живильне середовище за прописом Гамборга і Евелега (B5) [9]. Суть модифікації полягає у використанні залізовмісного елемента, який відрізняється тим, що як залізовмісний елемент застосовується залізо сірчанокисле ($\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$) - 27,8 мг/л та антиоксидант Na_2EDTA -37,3 мг/л, а також додатково введено Міо-інозитол - 100 мг/л та збільшено вміст джерела вуглеводів до 30 г/л сахарози, містить фітогормон 6-бензиламінопурін (БАП) - 1,0 мг/л та вітаміни: тіамін HCl (B_1) - 0,4 мг/л; піродоксин HCl (B_6) - 0,1 мг/л; нікотину кислоту (PP) та аскорбінову кислоту (C) - 1,0 мг/л.

60 Задача вирішується тим, що в модифіковане базове живильне середовище за прописом Гамборга і Евелега (B5) додають барвник метиленовий синій у концентрації 0,05 %, який

інтенсивно забарвлює/затемнює агаризоване живильне середовища і тим самим знижує гальмівний вплив світла на розвиток бічних коренів і підвищує активність ІМК. Затемнення агаризованого живильного середовища з використанням метиленового синього барвника підвищує якість вкорінення рослин-регенерантів цукрових буряків. Велике значення для культивованих верхівок пагонів відіграє тривалість світлового дня. При тривалості фотоперіоду 16 годин, коефіцієнт розмноження вище, ніж при 8 і 12-годинному світловому дні. Проведене вивчення методичних питань, направлених на підвищення показників розвитку кореневої системи (довжина і кількість коренів), шляхом затемнення живильного середовища ризогенезу нейтральною речовиною - метиленовим синім барвником показало, що кращі результати спостерігались у всіх генотипів при його використанні в концентрації 0,05 %.

Для підвищення якості вкорінення рослин-регенерантів цукрових буряків нами було розроблено метод затемнення агаризованого живильного середовища з використанням метиленового синього барвника. Сама ідея затінення живильного середовища використовувалась на деяких плодово-ягідних культурах [12]. У середовище В5-А6 з ІМК було добавлено барвник метиленовий синій у концентраціях 0,01 та 0,05 %.

У схему досліду для вивчення впливу на процес ризогенезу у пробіркових рослин-регенерантів цукрових буряків затемнення живильного середовища барвником метиленовий синій включили наступні варіанти:

1. (Контроль) - середовище В5-А6-ІМК;

2. Середовище В5-А6-ІМК з додаванням барвника метиленовий синій в концентрації 0,01 %;

3. Середовище В5-А6-ІМК з додаванням барвника метиленовий синій в концентрації 0,05 %.

Слід зазначити, що з додаванням барвника метиленовий синій процес вкорінення виявився значно кращим у всіх варіантах досліду (фіг. 1). Однак, найкращі результати формування кореневої системи було відмічено у пробіркових рослин третього варіанту з додаванням барвника метиленовий синій в концентрації 0,05 %, де ризогенез виявився на рівні 78-85 %. Досить добрі показники зафіксовано і другому варіанті досліду з концентрацією барвника метиленовий синій 0,01 %, де процес коренеутворення становив 66-70 %.

Барвник метиленовий синій при концентрації 0,05 % інтенсивніше забарвлює живильне середовище, що, на нашу думку, знижує гальмівний вплив світла на розвиток бічних коренів і підвищує активність ІМК. Середній показник вкорінення мікрокоренів за ЧС-формами становив 81,5 %.

Пропонований спосіб перевірено при додаванні у середовище В5 барвника метиленовий синій в концентрації 0,01 % та 0,05 %.

Розроблена технологія дає змогу отримувати до 40-80 тис. рослин-регенерантів за рік з кожного введеного експланта.

Джерела інформації:

1. Головки А.Э. Генетическая трансформация сахарной свеклы: эволюция взглядов и методических подходов / А.Э. Головки, А.А. Довженко, Ю.Ю. Глеба // Цитология и генетика. - 2005. - Т. 39. - № 3. - С. 30-36.

2. Колодяжная Я.С. Получение регенератов сахарной свеклы / Я.С. Колодяжная, Е.В. Дейнеко // Онтогенез. - 2002. - Том. 33. - № 3. - С. 170-175.

3. Патент на корисну модель № 24323 від 25.06. 2007 р. (Україна). Спосіб підвищення виходу гаплоїдних рослин цукрових буряків; заявл. 21.02.2007; опубл. 25.06. 2007, Бюл. № 9. - 2 с.

4. Редько В.І. Методичні рекомендації по клональному мікророзмноженню цукрових буряків / В.І. Редько, І.І. Ільєнко, Л.Л. Павловська, В.О. Білоус. - К.: ІЦБ, 1997. - 10 с.

5. Мишуткина Я.В. Микроразмножение сахарной свёклы in vitro / Я.В. Мишуткина, А.К. Гапоненко., К.Г. Скрыбин // Сахарная свёкла. - 2007. - № 7. - С. 28-30.

6. Doley W.P., Saunders J.W. Hormone-free medium will support callus production and subsequent shoot regeneration from whole plant leaf explants in some sugarbeet (*Beta vulgaris* L.) populations // Plant Cell Reports. - 1989. - Vol. 8, № 4. - P. 222-225.

7. Dovzhenko A. Koop HU. Sugar beet (*Beta vulgaris* L.): shoot regeneration from callus and callus protoplasts // Planta. 2003. - Vol. 217. - P. 374-381.

8. Freytag A.H, Anand S.C., Rao-Arelli A.P., Owens L.D. An improved medium for adventitious shoot formation and callus induction in *Beta vulgaris* L. in vitro // Plant Cell Reports. - 1988. - Vol. 7. - P. 30-34.

9. Gamborg OL, Eveleigh DE. Culture methods and detection of glucanases in suspension cultures of wheat and barley // Canadian Journal of Biochemistry. - 1968. - Vol. 46 № 5. - P. 417-421.

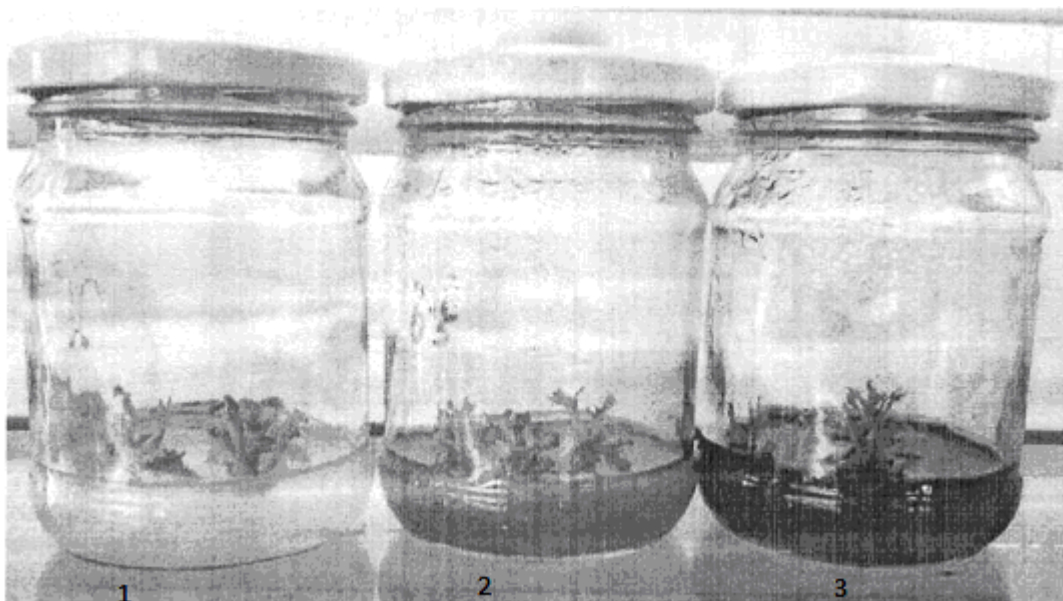
10. Murashige T., Skoog F. Are vi sed medium for apid grow thand bioassayw ith tobacco tissue culture // Physiol. Plant. - 1962. - Vol.15. - P. 473-497.

11. Патент на корисну модель № 7596 від 25.12. 2012 р. (Україна). Спосіб прискореного розмноження стійких до цвітушності ЧС - форм цукрових буряків з використанням технологій in vitro; заявл. 06.04.2012; опубл. 25.12. 2012, Бюл. № 24. - 4 с.

5 12. Расторгуев С.Л. Совершенствование селекционного процесса плодовых и ягодных растений на основе цитологических методов и культуры изолированных тканей.: Автореф. доктор, с.-х. наук.: 06.07.05 / Мичуринск-Наукоград РФ. - М., 2008. - 41 с.

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

10 Живильне середовище для розмноження in vitro батьківських форм цукрових буряків, в якому використано модифіковане базове живильне середовище за прописом Гамборга і Евелега (В5), яке **відрізняється** тим, що з метою підвищення якості вкорінення рослин-регенерантів цукрових буряків та прискореного розмноження батьківських форм в живильне середовище додають барвник метиленовий синій у концентрації 0,05 %, який інтенсивно забарвлює живильне
15 середовище і знижує гальмівний вплив світла на розвиток бічних коренів і підвищує активність ІМК.

Комп'ютерна верстка Т. Вахричева

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Василя Липківського, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут інтелектуальної власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601